

Suomen Terveystuotekauppioiden Liitto ry

KANTELU

Arvostelette oikeuskanslerinvirastolle 7.5.2020 lähettämässänne kantelussa Ruokaviraston menettelyä. Kantelun kohteena on Ruokaviraston näkemys siitä, että elintarvikkeiden markkinointi koronaviruksen ehkäisyyn tai hoitoon on lääkkeellistä markkinointia, joka tulee lopettaa välittömästi. Näkemys johtaa mielestänne siihen, että käytännössä lähes kaikki kotimaiset ja kansainväliset tieteelliset tutkimukset, jotka voidaan tulkita liittyväksi toimijan myymiin, markkinoimiin tai jakelemiin elintarvikkeisiin tai niiden ainesosiin, voidaan kieltää yrityksen kaikessa viestinnässä.

Pyydätte tutkimaan muun muassa, onko Ruokavirasto noudattanut hallintolakia ja kohdellut toimijoita tasapuolisesti, kun se on puuttunut poikkeusoloissa toteutetussa valvonnassa vain pienen toimijajoukon tieteellisten tutkimusten jakamiseen ja samalla vuosikausia sallinut tieteellisten tutkimusten jakamisen muilta elintarvikealan toimijoilta.

SELVITYS

Ruokavirasto on 30.10.2020 antanut asiasta selvityksensä.

VASTINE

Olette 4.12.2020 antanut vastineenne hankitusta selvityksestä.

RATKAISU

Ruokaviraston selvityksessä kerrotaan elintarvikevalvonnan järjestelmästä Suomessa ja todetaan muun muassa, että Ruokavirastolla on ollut elintarvikelain 65 §:n mukaan erillinen toimivalta kieltää yrityksiltä elintarvikemääräysten vastainen markkinointi.

Elintarvikealaa koskeva lainsäädäntö on selvityksen mukaan hyvin suurelta osin EU-tasolla harmonisoitua ja asetustasoista, eli sellaisenaan jäsenmaissa sovellettavaa lainsäädäntöä. Siksi puhtaasti kansallista sääntelyä on verraten vähän, ja jäsenmailla ei juurikaan ole asioita koskevaa tulkintavaraa.

Selvityksessä kerrotaan keskeisistä elintarvikealaa ohjaavista EU-säädöksistä. Elintarviketietoasetuksen (EPNAs (EY) N:o 178/2002) 7 artiklan 3 kohdan mukaan elintarviketiedoissa ei saa antaa sellaista kuvaa, että elintarvikkeeseen liittyy ihmisen sairauksia ennalta ehkäiseviä, hoitavia tai parantavia ominaisuuksia, eikä viitata sellaisiin ominaisuuksiin. Artiklan 4 kohdan mukaan kieltoa sovelletaan muiden tietojen lisäksi mainontaan, sekä elintarvikkeiden esillepanoon, erityisesti niiden muotoon, ulkonäköön tai pakkaukseen, käytettyihin pakkausmateriaaleihin, tapaan, jolla ne on aseteltu, sekä olosuhteisiin, joissa ne ovat esillä. Mistään kuluttajille kohdistetusta informaatiosta ei myöskään selvityksen mukaan saa syntyä kuvaa tällaisesta vaikutuksesta.

Selvityksen mukaan elintarviketietoasetuksen 2 artiklassa ”mainonnan” määritelmällä viitataan harhaanjohtavasta ja vertailevasta mainonnasta annetun direktiivin 2006/114/EY määritelmään, jossa mainonnalla tarkoitetaan missä tahansa muodossa olevaa tietoa tai esitystä, joka annetaan elinkeinon, liiketoiminnan, käsityön tai ammatin harjoittamisen yhteydessä tavaroiden tai palvelujen, mukaan lukien kiinteä omaisuus, oikeudet ja velvollisuudet, menekin edistämiseksi.

Asetuksen (EY) N:o 1924/2006 1 artiklassa viitataan soveltamisalan osalta ”kaupalliseen viestintään” lopulliselle kuluttajalle tarkoitettujen elintarvikkeiden pakkausmerkinnöissä, esillepanossa tai mainonnassa esitettäviin ravitsemus- ja terveystietoihin. Ruokavirasto pitää selvänä, että mainonnan määritelmä on tarkoitettu elintarvikelainsäädännön alueella yhtenäiseksi, ja kaupallisella viestinnällä viitataan tässäkin yhteydessä laajasti kaikenlaiseen yritysten myynnin edistämiseen.

Selvityksessä on lisäksi kerrottu EU-säännöksistä, jotka koskevat elintarvikkeiden ominaisuuksia koskevia väitteitä. Tuotteiden markkinoinnissa voi käyttää ravitsemus- tai terveystietoja niillä edellytyksillä, jotka on säädetty asetuksessa 1924/2006. Kaikkien terveystietojen taustalla oleva tieteellinen tutkimus arvioidaan etukäteen. Vain sellaiset väitteet hyväksytään käyttöön, joilla on vahva tieteellinen näyttö tukena. Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen EFSA arvioi terveystietojen taustalla olevat tieteelliset perustelut ja väitteiden sanamuodot.

Komission ja jäsenmaiden välisten keskustelujen jälkeen väite hyväksytään tai hylätään komission asetuksella. Se on voimassa sellaisenaan kaikissa EU-maissa. Ruokavirasto toimii Suomen kansallisena toimivaltaisena viranomaisena, joka toimittaa elintarvikealan toimijoiden tekemät terveystieteelliset hakemukset EFSA:lle arvioitavaksi. Ruokavirasto ei kuitenkaan voi vaikuttaa EFSA:n tieteelliseen arviointiin.

Ruokaviraston selvityksessä kerrotaan myös muun muassa EU-asetusten tulkinnasta, Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ja elintarvikelainsäädännön soveltamisalasta. Ruokavirasto ottaa selvityksessään kantaa kantelussa esitettyihin väitteisiin, ja katsoo, että se on asiallisesti ja hallintolain mukaisesti pyrkinyt selvittämään mahdollisia väärinymmärryksiä kantelijalle. Ruokaviraston näkemyksen mukaan sen toiminta on perustunut sovellettaviin kansallisiin ja unionin säädöksiin ja ollut hallintolainsäädännön mukaista.

Perustuslain 108 §:n 1 momentin mukaan oikeuskanslerin tulee muun muassa valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 4 §:n 1 momentin mukaan oikeuskansleri tutkii kantelun, jos on aihetta epäillä oikeuskanslerin valvontavaltaan kuuluvan henkilön, viranomaisen tai muun yhteisön menetelleen lainvastaisesti tai jättäneen velvollisuutensa täyttämättä taikka jos oikeuskansleri muusta syystä katsoo siihen olevan aihetta.

Asiaa koskevat säännökset ja saatu selvitys huomioon ottaen en ole havainnut Ruokaviraston ylittäneen harkintavaltaansa tai menetelleen muutoinkaan virheellisesti. Kantelunne ei näin ollen anna aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Esittelijäneuvos

Outi Kostama

Asiakirjan sähköinen allekirjoitus
Elektronisk underskrift av dokument
Electronic signature of a document

Asia / Sak / Case:

OKV/615/10/2020

Ruokaviraston menettely koskien elintarvikealan toimijoita ja tieteellisten tutkimusten jakamista koskevat kiellot

Asiakirja / Dokument / Document:

OKV/615/10/2020-OKV-5

AOKS:n vastaus OKV/615/10/2021

Allekirjoitukset / Underskrifter / Signatures:

Allekirjoittaja Undertecknare Signed by	Allekirjoituspäivämäärä Datum för underskrift Date of signature	Varmenteen myöntäjä Certifikatutfärdare Certificate issued by
Kostama Outi 91219787S	2021-06-07T08:13:53	C=FI, O=Vaestorekisterikeskus CA, OU=Organisaatiovarmenteet, CN=VRK CA for Organisational Certificates - G3\ OK
Martikainen Petri 912197940	2021-06-07T08:26:08	C=FI, O=Vaestorekisterikeskus CA, OU=Organisaatiovarmenteet, CN=VRK CA for Organisational Certificates - G3\ OK

Sähköinen varmennetieto / Elektronisk certifikatuppgift / Electronic certificate information:

cb6249de03a3e488a098251346815e9d619eb53bb1b44feaf9debfe955529e3